

Lennart Lundquist

Anknytning till biologiska aspekter är ingen nyhet inom statsvetenskapen. Den finns redan hos Aristoteles och löper sedan genom den politiska idéhistorien. Med darwinismen tog den ny fart. Som alla stora inriktningar har den sedan kommit och gått. Biologiska perspektiv inom humanvetenskap har just nu en av sina återkommande höjdpunkter sedan Darwin för etthundrafemtio år sedan publicerade sitt stora arbete om *Arternas uppkomst*. Omedelbar bakgrund i dag är viktiga upptäckter inom evolutionsforskning, neuroforskning, kognitionsforskning och genetik som noterats av humanvetare. Särskilt anmärkningsvärt är det att framstående forskare i en äldre generation, som Robert A. Dahl och Douglass C. North, anknyter till biologiskt tänkande i sina senaste större arbeten (Dahl 2006, North 2005), och North har även tidigare tagit upp tråden. Stora samhällsvetenskapliga tidskrifter publicerar uppsatser med evolutionsperspektiv.

Några centrala frågor anmäler sig omedelbart. Är statsvetenskapen kumulativ? Vad har biologin att erbjuda statsvetare? Vad finns det för biologiskt präglad forskning inom statsvetenskapen? Vilka är utsikterna till mer biologianvändning inom statsvetenskapen?

ÄR STATSNETENSKAPEN KUMULATIV?

Det går inte att hävda statsvetenskapen och annan humanvetenskap är *kumulativ* i meningen att den åstadkommer en alltmer korrekt bild av skeendet. En svårighet är att samhället hela tiden förändras. Medan fysiken och kemin kan studera samma grundfenomen kan samhällsstrukturer förändras drastiskt på kort tid. Statsvetenskapen jagar ett rörligt mål. Kanske den ändå är *additiv*: genom forskning inriktad på en viss företeelse i en viss situation ökar vår kunskap. Men resultaten gäller enbart *den* företeelsen i *den* situationen och samhället förändras oavbrutet. En relevant metafor för samhällvetenskapens utveckling kan vara en *liggande spiral*. Det innebär att då en modell återkommer i ett senare varv har vi adderat viss kunskap till den – ofta som en reaktion på verklighetsförändringar. Det sker täta skiften av analyskategorier. Den som följer utvecklingen under

en längre period kan notera att idéer, som förkastades som oanvändbara för ett antal år sedan, kan dyka upp som ny huvudlinje.

Vad beror detta på? En teknisk orsak kan vara att statsvetare sällan klargör den metateoretiska grunden för sin forskning. Redovisas inte epistemologiska, ontologiska och värderingsmässiga utgångspunkter omöjliggörs intersubjektivitet (kontroll av forskningsprocessen och gemensam subjektivitet) som är ett nödvändigt kriterium på vetenskap. En annan tänkbar orsak är att det saknas en fast punkt att utgå från. I den mån metavetenskapliga utgångspunkter redovisas är det stipulationer (ibland uppenbart orealistiska) som är olika för olika inriktningar. Vidare inger bristfälligheten hos våra sinnen inte förtroende. Man hissnar inför uppgiften att människan inte uppfattar mer än en biljondel (tolv nollor) av realiteten (Ornstein & Ehrlich 1990: 73 – hur de nu fått fram den siffran). Av den information som vi förmår hämta in är, enligt en tumregel inom kognitionsforskningen, 95 % omedveten. Återstående medvetna 5 % är starkt påverkade av den omedvetna delen (Lakoff & Johnson 1999: 13). Om detta är korrekt finns vi alltså i en människobubbla med svag kognitiv anknytning till realiteten som vi ändå fysiskt befinner oss i.

Vad vi kan göra i denna situation är dels att redovisa metateoretiska och metodologiska grunder, dels att söka finna en fast(are) punkt. Redovisning av grunder kan tyckas intellektuellt enkel – i praktiken verkar den vara oerhört svår. Den fasta punkten är något som filosofer i alla tider strävat efter med Descartes ”jag tänker, alltså existerar jag” som ett välkänt resultat. En möjlighet är att söka finna en fast(are) punkt för den statsvetenskapliga analysen i evolutionsvetenskaperna. Med dessa avser jag all relevant biologiskt präglad forskning, som evolutionspsykologi och -biologi, biologisk antropologi, beteendekonometri, beteendegenetik, beteendekologi och kognitiv neurovetenskap (McDermott 2009: 571). Det finns inte någon riktig intellektuell möjlighet för humanvetare, utöver dem som bekänner sig till intelligent design, att undvika evolutionstänkandet i sin forskning. ”När vi väl accepterar idén att människan har utvecklats från andra, icke-mänskliga förfäder, finns det ingen teoretiskt konsekvent väg att undvika principen om en evolutionär grund för mänskligt socialt beteende. För att vara teoretiskt konsekventa borde sociologer välja mellan antingen att applicera evolutionsteori på mänskligt beteende eller att postulera en särskild skapelse för människor. Endera är vårt sociala beteende genetiskt utvecklat, eller har Gud skapat oss *de novo*” (Udry 1995: 1269).

Då humanvetenskap med behållning kan bygga på mycket gammal forskning – Platon och Aristoteles är fortfarande högst relevanta – har den beskrivits som efterbliven. Så borde det faktiskt inte vara. En skola inom kognitivt tänkande, bl.a. företrädd av Robin Dunbar (2007), menar att människans stora hjärna har utvecklats för att hon ska kunna relatera sig till sina medmänniskor. För att överleva som individer och kollektiv måste människor kunna förstå och förutse andra människors beteende (McDermott 2009: 572ff). Varför skulle hon då vara så mycket bättre som naturvetare än som humanvetare? Svaret är kanske, att det är hon inte alls. Vi vet sannolikt mer om människan än om naturen. Denna kunskap är samlad i mänsklig erfarenhet och har uttryckts under årtusenden men inte alltid i vetenskapens form. Den mest avancerade kunskapen om människan i samhället finns sannolikt i konsten. De antika grekiska tragödnerna och Shakespeare förmedlade kunskap om människan som är svår att överträffa, och till denna har litteraturen, bildkonsten och musiken fortsatt att bidra. Vad humanvetenskapen inte har förmått är att bokstavligen ta sig in i den mänskliga hjärnan, avläsa processerna där och relatera resultatet till mänskligt tänkande och beteende. Det förefaller som om neuro- och kognitionsforskningen sedan 1970-talet är på god väg att åstadkomma just detta (för tillgängliga tekniker se Camerer et al 2005; Blank 2007).

VAD HAR BIOLOGIN ATT ERBJUDA STATSVETARE?

Den som ser biologisk anknytning som nödvändig för samhällsvetenskapen kan utgå från två förhållanden som kan vara avgörande för bedömningen av människans position i samhället (Lundquist 2007):

1. *Människan har kropp* (med bl.a. hjärna) och detta spelar en stor roll för hennes sociala liv. "Det förkroppsligade medvetandet" (Gunnell 2007: 705).
2. *Människan är innesluten i samhälleliga och ekologiska strukturer* som påverkar hennes sätt att vara och som hon själv påverkar genom nischbildning.

Dessa båda punkter gäller alla människor och därmed också forskare. För att kunna hantera de analysproblem, som dessa punkter medför, fordras att vi i någon mån kan frigöra oss från vår egen kontext. Är det

möjligt? Goodin (1996: 18) står för en optimistisk bedömning och menar att det faktum att vi är socialt inneslutna ”betyder inte nödvändigtvis att vi aldrig kan överskrida vår ursprungliga uppfostran. Att vi startar någonstans och att vi upplever större eller mindre svårigheter i att komma över fördomarna i denna uppfostran ger inte dessa fördomar något privilegium. Det betyder inte att vi inte kan eller inte bör försöka uppnå (eller i varje fall närma oss) den arkimediska punkt som upplysningsuniversalism idealiserar”.

Total frigörelse från kontext är förstås omöjlig. Som Castoriadis (1975:3) uttrycker det ”existerar ingen plats, ingen synpunkt utanför historien och samhället ... där man kunde placeras för att konstruera en teori om dem – en plats från vilken man kunde undersöka dem, fundera över dem, bekräfta nödvändigheten av deras existens, ’konstituera’ dem, reflektera över dem eller reflektera över dem i deras totalitet”. Istället måste det vara så att ”varje tanke om samhället och historien tillhör samhället och historien”. Varje forskargeneration tar *sitt* närvarande som utgångspunkt för analysen. Vissa företeelser i samtiden framhävs, och när forskaren söker sig tillbaka i tiden är det dessa hon spårar oavsett vad de betydde för tidigare perioder (Sherratt 2000: 115). Problemen får inte medföra att forskningen retirerar till nihilism. Det finns hållplatser på vägen mot objektivism. Vad man omedelbart kan göra är att vidga den egna horisonten både i samtiden och i historien. Goodins formulering ”eller i varje fall närma oss ... den arkimediska punkt ...” uttrycker, menar jag, samma sak som min ”att finna en fast(are) punkt”. Även om vi inkorporerar evolutionstänkande i humanvetenskap är vi bundna av vår mänsklighet men har en lite bättre grund.

Frågan om hur människan blivit den slags varelse hon är kan, om man vänder sig till evolutionstänkare, endast besvaras genom en teori som ser till både biologi och kultur. Människans genetiska predispositioner kompletteras med inlärd normer, föreställningar och attityder (jfr Richerson & Boyd 2005: 49, 159ff). Inom evolutionspsykologi och biopolitik finns en stark kritik av den samhällsvetenskapliga huvudlinjen – ofta preciserad till behaviorism (enkätforskning) och public choice (rationalitetsmodeller). En kärnpunkt i kritiken är att huvudlinjen utgår från ”det oskrivna bladet”, dvs. att människan inte anses ha några medfödda beteendetendenser utan är en produkt av socialisering och inläring. Därmed kan den mänskliga naturen formas fritt av kulturen vilket betyder att vi behöver en statsvetenskap för varje samhälle. Som maktförhållandena är i disciplinen

tenderar det att bli amerikansk statsvetenskap för samtliga samhällen. Biopolitiska forskare ser istället medfödda förutsättningar hos människan som påverkas av omgivningen (med kulturen) (Somit & Petersen 2003a: 3ff, Alford & Hibbing 2008). Långa tidsperspektiv är värdefulla då ”det politiska beteendets rötter går inte tusentals men miljontals år tillbaka, och den politiska människan kom inte fram [färdig] ur Sokrates huvud – som den lättrogne kan ledas att sluta sig till utifrån vår undervisning om den politiska filosofins urkällor” (Blank & Hines 2001: 3)

Evolutionsvetenskaperna befinner sig i en enorm utveckling. Nästan varje dag nås vi av uppgifter om nya upptäckter. Den som vill applicera dessa på humanvetenskapliga problem måste vara medveten om att de, liksom alla andra forskningsresultat, är provisoriska. Låser vi oss hårt vid en viss uppfattning, löper vi alltid risken att evolutionsforskarna själva har övergivit den inom någon tid. Det finns således inte någon given, för alla situationer giltig, evolutionsvetenskap som det bara är att ta över (Schultz 2009: 227ff). Även om t.ex. hjärnforskningens framsteg har varit avsevärda är kunskapen på många sätt fortfarande rudimentär (Blank 2007: 169). Den innehåller kontroverser som man riskerar att bara föra med sig in i humanvetenskapen utan att se konsekvenserna. En form av snedvridning är redan att använda evolutionstänkande utifrån humanvetarens perspektiv utan att förstå intentionerna bakom (Tingley 2006: 7; Gunnell 2007).

I en stadigt ökande litteratur appliceras evolutionsteori på humanvetenskapliga problem (Barkow 2006: 6ff ger en kort disciplinöversikt). Vad för slags insikter bidrar evolutionsforskningen med? Det brukar handla om gener eller hjärnan. Bearman (2008: vif, x) menar att genforskningen erbjuder humanvetenskapen ett arkiv med material som forskarna inte sett förut. Huruvida vi kommer att få nya insikter i centrala ämnen, som social olikhet, alienation och anomie, social ordning osv., är inte givet, men utan att se efter får vi aldrig veta det. Samhällsforskningen kan också inta en mer offensiv position och hävda att evolutionsforskare behöver dess hjälp för att bättre förstå vad deras upptäckter betyder för människan i samhället (jfr Freese 2008: 4). Det gäller inte minst om hjärnforskning uppnår en mer precis och effektiv förmåga att förutse, modifiera och kontrollera beteende (Blank 2007: 169ff).

Den biologiska nivån erbjuder en mer generell form av orsaker och förklaringar (*ultimata*) än den samhälleliga nivån (*omedelbara*) (Mayrs 1961). I en version är omedelbara förklaringar dynamiska och går in på

kausala egenskaper i individens livstid. De ställer frågor som ”Hur byggs något upp?” och ”Hur verkar något?” Ultimata förklaringar, som kallar evolutionära, är statiska och refererar till trender i populationer snarare än till kausala förhållanden på individnivå. De ställer frågor som ”Varför är någonting förhärskande?” och ”Varför består något?”. Ultimata förhållanden finns bakom de omedelbara. ”Omedelbara orsaker sysslar med de mekanismer som ansvarar för konstruktion och funktion av den individuella fenotypen. Ultimata orsaker refererar till de förflutna förhållanden som har lett till den information som är kodad i DNA” (Ariew 2003). Boyd och Richerson (2005: 252, 256ff) operationaliserar med att ultimata nivå besvarar frågan *varför* och omedelbar nivå besvarar frågan *hur*.

Det är stor skillnad på olika humanvetares ambitioner med biologianknytning. Det finns t.ex. aspirationer på att låta neurovetenskapen vara katalysator för hela governancesforskningen för att undvika den aktuella fragmenteringen av området (Farmer 2007). En oerhört ambitiös målsättning relaterar direkt till de fysiologiska processerna hos människan, som hos ekonomen Colin Camerer:

Neuroekonomins mål är att bygga upp en mekanistisk beteendemässig och matematisk teori om val och utbyte. För att klargöra: ”beteendemässig” betyder observerade val. ”Mekanistisk” betyder någon nivå av neural kretsgång, som innefattar psykofysiologisk mätning (hudens ledningsförmåga, hjärtslagets hastighet, ansiktets muskelrörelser, blinkningar som reaktion på överraskande händelser etc.), spårande av ögats rörelser, och alla andra biologiska mått. Reaktionstider är säkert nyttiga också och är enklast att mäta fastän de faktiskt är ett val av tid snarare än ett val ... (Camerer 2008: 369f)

Vi är mycket långt ifrån den typ av samhällsteori som Camerer ställer i utsikt. Dessutom är den i sig problematisk. Kontexten försvinner och fokus blir drag hos individer som ändå är kontextberoende. Psykologiska och biologiska faktorer har en viss autonomi. Det spelar ingen roll hur kraftfulla hjärnskanningsmaskinerna blir, forskaren kan ändå inte bestämma det specifika innehållet i individens tänkande. Det finns också osäkerhet om vad som ska hända i nästa ögonblick. ”Medvetenhetstillstånd kan inte reduceras till fysiologins språk och måste beskrivas i psykologiskt språk” (Kagan 1998: 42ff). En mer blygsam, och för tillfället mer realistisk, nivå är att se till att humanvetenskapligt teoribygande i varje fall inte står i motsättning till evolutionsforskningens resultat. Ambitionen överensstämmer med försöken att finna fast(are) mark för stipulationer

att lägga till grund för de humanvetenskapliga teorierna. Inte ens denna ambition är dock okontroversiell bland humanvetare (Hibbing & Alford 2004: 64).

Sociologen Jonathan H. Turner (2002: 66) tar avstånd från biologisk determinism och reduktionism men betonar betydelsen av biologins samhällseffekter. Skulle det visa sig att humanvetenskap inte kan vara annat än komplex biologi (jfr Plotkin 2002: 7ff, 213) aktualiseras åter ambitionen hos Camerer. Allmänt lugnande framstår Dunbar (2007: 46) som försäkrar att det inte är frågan om att kasta den nuvarande humanvetenskapen i soptunnan. Evolutionstänkandet ska inte ersätta utan komplettera den. McDermott (2009: 572) betonar också att det inte ska krävas någon fundamental ändring i utbildning, teknik och teori för statsvetare, utan de ska bara använda sin disciplins unikt starka sidor. Barkow (2006: 29) drar slutsatsen att syftet med evolutionsteorin inom humanvetenskap inte är att ”ersätta sociologi eller antropologi med psykologi och biologi och helt visst inte att skapa en samhällsvetenskap jämförbar med axiomatisk fysik med dess eleganta, intrikata aspirationer till matematisk lagbundenhet och förutsägbarhet”.

Idén om enhetsvetenskapen, i vilken alla vetenskapsgrenar förenas, är förstas lockande. Den framförs med stor entusiasm av sociobiologins skapare Edward O. Wilson (1998). Hammerstein (2003: 1) har målsättningen att ”klarlägga mekanismer och processer utöver släktselektion som främjar uppkomsten av samverkan i system som sträcker sig från molekyler till samhällen”. Den allmänna nätverksforskningen visar ibland upp en enhetsambition. Spännvidden är enorm i denna forskning som hävdar att nätverksmönster återfinns överallt: från enskilda organismer till komplicerade aggregat av människor (Barabási 2003).

Något som skrämmer många humanvetare är tanken på en deterministisk värld. En föreställning, som bör passa den som vill undvika determinism, är *nischkonstruktion* (Odling-Smee et al 2003). Inriktningen ser adaptation som ”en, dynamisk, ömsesidig interaktion mellan processer av naturligt urval och nischkonstruktion”. Såväl gener som omgivning samverkar vid konstruktionen av fenotyper. Genom nischer påverkar organismer sin omgivning så att selektionstrycket minskar. Resultatet blir ett ekologiskt arv genom vilket den förändrade omgivningen efter hand tas över av organismens avkomma. Då organismer med egenskaper som passar den nya omgivningen favoriseras får detta selektionskonsekvenser. Företrädarna för tanken om nischbildning placerar den

tillsammans med naturligt urval, drift och mutationer som huvudorsaker till evolutionen (Laland & Brown 2006: 95ff). Människan har bl.a. använt sig av nischbildning för att förändra den materiella kulturen. Om hon aktivt förändrar omgivningen och detta ger evolutionseffekter är tanken på direktsamband mellan gen och beteende omöjlig att upprätthålla (Odling-Smee et al 2003: 3ff, 26ff, kapitel 6 och 9). Människan har förändrat jorden på ett avgörande sätt och har också potential att förstöra den. Uppfinningsrikedomen är så stor att förmågan att hantera effekterna av den släpar efter (Ornstein & Ehrlich 1990: 10f). Humanvetare, som saknar mänsklig handling och kulturella processer inom evolutionsforskningen, erbjuds alltså nu nischkonstruktion.

Inom biologiskt präglade discipliner arbetar man med ämnen som är välbekanta för statsvetare. McDermott (2009: 571) pekar på sådant som ras, röstning, samarbete och konflikt, aggression, koalitionsbildande och -bibehållande, dominans- och statushierarkier, känslors inverkan på beslutsfattande och ursprung för sociala och politiska attityder och beteenden.

Även om evolutionstänkandet skulle finna fast(are) mark för den humanvetenskapliga analysen bör man visa ödmjukhet inför vad som är möjligt. Vi lär inte i första taget finna definitiva lösningar på samhällsproblemen. ”Att filosofera handlar inte om att komma fram till slutgiltiga svar. Det är ett oavslutat, omtänksamt sökande, en förpliktelse att tänka systematiskt om viktiga frågor utan att lova att lösa dem en gång för alla, att testa idéer i praktiken, ett sökande efter resultaten av resultaten” (Stivers 2008: 127). Evolutionstänkandet har en avgjord fördel i att det ”försöker förklara både samtida beteendemönster och ursprung för de impulser, institutioner och preferenser som driver på beteendet” (Boyd & Richerson 2005: 252), dvs. strävar till både ultimata och omedelbara förklaringar.

Vetenskapen företräder inte alltid det rena sanningssökandet. Enligt Farmer (2007: 77f) kan biologin, i hans fall neurovetenskapen, antingen ge stöd till dominerande ekonomisk teori, konkret neoklassisk teori, eller följa nya, biologiskt grundade, forskningsresultat oavsett vart de leder. Problem uppstår om de ekonomiska rationalitetsmodellerna konfronteras med en neurovetenskaplig föreställning om att människan fundamentalt är emotionellt styrd. Farmer själv tror att det initiala intresset för neurovetenskap hos samhällsvetare går ut på att söka stöd för etablerade teorier. Belöningsystemen finns inom disciplinerna, och den som går mot huvudlinjen ställs utanför.

VAD FINNS DET FÖR BIOLOGISKT PRÄGLAD FORSKNING INOM STATSIVETENSKAPEN?

”Det politiska tänkandets historia är interfolierat med försök att etablera en naturlig grund för politik” (Edwards 2003: 280), och just nu ser vi ännu ett försök att introducera evolutionsbiologiskt tänkande som dock tas emot med ringa entusiasm av forskare i huvudlinjen. Huruvida just statsvetenskapen generellt är mer negativ till biologi än andra humanvetenskapliga discipliner är oklart. Det kan mycket väl vara så att ”så gott som hela forskningsagendan inom statsvetenskapen är isolerad från den omfattande biologiska kunskap som har byggts upp under de senaste femtio åren” (Hibbing & Smith 2007: 6).

Biologin återkom till statsvetenskapen på 1960-talet, efter ett nästan halvsekellångt uppehåll, nu med stark satsning på *biopolitik*. Sedan dess har det funnits en kontinuerlig biologisk tradition inom statsvetenskapen (Blank & Hines 2001). ”International Political Science Association” bildade en forskningskommitté för biologi och politik 1970 och från denna utgick ”Association for Politics and the Life Sciences” vid 1970-talets slut. Den hade flera hundra medlemmar och startade en tidskrift, *Politics and the Life Sciences* (1982), som fortfarande utkommer (Somit 2005: 435). Inom inriktningen har ett antal viktiga arbeten presterats. Man kan t.ex. nämna författare som Peter A. Corning (2005), Roger D. Masters (1989) och Glendon A. Schubert (1989). Biopolitiken har dock högst marginellt påverkat huvudlinjen inom statsvetenskapen.

På vilket sätt hanteras resultaten från evolutionsvetenskapen? Om man ser vissa mänskliga drag som naturgivna och oföränderliga och tar dem som vägvisare till den rätta organiseringen av samhället kan det leda till problem genom att kulturella processer försvinner (McKinnon & Silverman 2005: 14). Det gäller att klargöra vad slutsatsen om medföddhet bygger på: är det bedömning av selektion i människans förflutna eller är det analogier med de stora aporna, och vad vet vi egentligen om det ena eller andra? Båda kan vara viktiga för förståelsen av människan, men det gäller att gå varsamt fram. Att tillskriva människan medfödda och oföränderliga egenskaper ger problem då det mesta hon gör i samhället har en kulturell aspekt som kan dämpa eller förstärka det eventuellt medfödda. Det gäller t.ex. sådant som manlig aggression och dominans, vad som är typiskt manligt eller kvinnligt, skillnader i intelligens och beteende beroende på ras osv. (MacKinnon & Fuentes 2005; McKinnon 2005; Leatherman & Goodman 2005: 183ff). Varsamhet är speciellt viktig om

man har för avsikt att använda evolutionsforskningen till att angripa centrala mänskliga värden och den politiska demokratin.

Ingenting är givet när vi ger oss in på att precisera den mänskliga naturen. Om vi väljer ett för statsvetenskapen centralt problem, nämligen maktrelationerna i samhället, föreligger ingen enighet mellan biologiskt präglade inriktningar. Å ena sidan hävdas att människan präglas av dominansrelationer uppifrån och ned, egoism och aggression (jfr Somit & Petersen 2003a: 6). Å andra sidan finns uppfattningen att det ursprungliga mänskliga flocksamhället var starkt egalitärt med altruistiska drag hos individerna (Boehm 1999; Johnson & Earle 2000: 89). I kognitionsvetenskaperna finns det lite för envar, och en och samma vetenskapliga litteratur kan hos olika statsvetare läggas till grund för klart olika slutsatser. Man kan förstås inte bara välja det som passar utan att se till den diskussion som presenterar alternativen (Gunnel 2007: 711, 722ff). Både till höger och vänster väljer man ändå ibland, medvetet eller inte, ut de forskningsresultat som verkar stödja den egna ideologin (Blank 2007: 179).

Inte heller råder det enighet inom biopolitiken i värdering av vetenskapliga metodologier. Några ser mest nackdelar med sådant som surveyanalyser, experiment, spelteori och matematiska modellbyggen och ställer krav på att metodologier ska bygga på realistiska premisser för att vara meningsfulla (jfr Somit & Petersen 2003a: 8ff). Andra ser fördelar med experiment (Gintis et al 2005: 5), spelteori och formella modeller. Både formella modeller och experiment förutsätter normalt en kalkylerande (och ofta rationell) aktör (t.ex. Henrich et al 2004; Orbell et al 2004) vilket står i motsättning till föreställningar om fundamental relationism, brist på medvetenhet och oklara val (Schaik & Kappeler 2010: 10f; Lundquist 2007). Det finns också forskare som föredrar att kombinera experiment och empiriska studier (Henrich & Henrich 2007: 4).

Maningen till varsamhet betyder inte att vi kan avstå från de insikter evolutionstänkandet ger. Generellt är det sannolikt nödvändigt att humanvetenskapen, för sin egen trovärdighets skull, inkorporerar neurovetenskapens nyheter. I princip fordrar alla statsvetenskapliga problem en biologianknytning. I några fall är det helt uppenbart. Att exempelvis teoretisera kring beslutsfattande utan kunskaper om den mänskliga hjärnans funktionssätt är inte rimligt, och detsamma gäller troligen ”varje respektabel beteendeparadigm” (Blank 2003: 63f).

Ett viktigt område är för statsvetenskaplig analys är organisering med frågor om människans socialitet i meningen benägenhet för samverkan

med andra människor. Ambitionen är att finna själva grunden för den sociala och politiska ordningen. Hur ska man förstå att en varelse, som verkat i små flockar i miljontals år, plötsligt agerar i ett massamhälle? Det finns en omfattande diskussion (Caporael 2001; Dunbar 2003; Richerson & Boyd 2005) i vilken statsvetare i ökande utsträckning medverkar.

Klassiska problem, som politiska attityder, valet av politiskt parti och ideologi, benägenhet till participation och röstningsbeteende har varit föremål för analys, bl.a. med frågan om vad genetiska förhållanden spelar för roll. Den klassiska metoden med tvillingundersökningar (en- och tvåäggstvillingar, tvillingar uppvuxna i samma och i olika miljöer), som är både flitigt använd och kontroversiell, har varit en viktig metodologi (Alford & Hibbing 2008: 84ff). Det verkar som om dessa korrelationsövningar faller i god jord hos stora positivistiskt präglade tidskrifter.

VILKA ÄR UTSIKTERNA FÖR MER BIOLOGIANVÄNDNING INOM STATSSETENSKAPEN?

Hos det stora flertalet humanvetare är entusiasmen inför utflykter i biologiskt tänkande behärskad – för att uttrycka det milt (jfr Turner 2002: 48; Bearman 2008; van den Berghe 1990). Masters (1993: 143) menar att de flesta samhällsvetare har ignorerat evolutionsperspektivet eller sökt bekämpa det ”genom att bakom anonymiteten vid peer review motarbeta publicering av vetenskapliga arbeten som de varken förstår eller respekterar”. Vissa bedömare tycker t.o.m. statsvetenskapen är sämst på biologianknytning av jämförbara discipliner (Hibbing & Smith 2007: 7). Samhällsvetare som försökt använda biologiska kategorier möter ofta negativa reaktioner från sitt forskarsamhälles huvudlinje.

Hur ska motståndet förstås? Allmänt sociala förklaringar är dels att man av politisk korrekthet undviker biologisk anknytning – socialdarwinister har efterlämnat ett obehagligt arv – dels att man inte vill hamna i de religiösa konflikter som darwinismen verkar vara predisponerad för. Avståndstaganden grundas också i ärlig övertygelse om att biologin inte har mycket att bidra med till studiet av människan i det moderna samhället. Masspolitik framstår som starkt omgivningsbetonad vilket gör biologin mindre angelägen. En fundamental cartesiansk syn är ett hinder för många: det är kroppen och inte sinnet som är föremål för evolution (Hibbing & Smith 2007: 7ff; van den Berghe 1990; Barkow 2006: 13ff). Levins och Lewontin (1998: xii) menar att det är naivt att se motsättningar i själva

evolutionsfrågan som huvudsaken. ”Den verkliga stridsfrågan är politisk”. De kraftfullaste avståndstagandena kommer från vad Barkow (2006: 17ff) kallar ”kulturell vänster” (jfr Segerstråle 2006). Mest märks biologins frånvaro i utbildningen. För amerikanskt vidkommande, där forskningen ändå haft en viss omfattning, finns det nästan ingenting i forskar- och grundutbildningen (Hibbing & Smith 2007: 8f). Själv är jag övertygad om att den viktigaste förklaringen till att biologin saknas är forskarnas lättja; det kräver en stor insats att läsa in forskningsområden som är mycket olika det invanda (jfr Alford & Hibbing 2008: 185). Att belöningarna inte kan förväntas komma omedelbart spelar säkert också en roll.

Biologiskt orienterad forskning om människan i samhället fordrar sannolikt *fler*disciplinära ansatser. Individen har svårt att behärska den kunskapsmassa som krävs (Caporael & Brewer 2000: 25). Därutöver krävs en *tvärvetenskaplig* grund. Alla som medverkar måste ha en god orientering i både evolutionstänkande och någon humanvetenskaplig disciplin. Först därefter kan flera forskare med djup kunskap i sina respektive discipliner gemensamt arbeta i projekt (jfr Alford & Hibbing 2008: 185f; Tingley 2006: 27). Humanvetare måste allmänt förstå de biologiska metodologierna och kunna diskutera dem (Hibbing & Smith 2007: 119). Motsvarande krav måste förstås ställas på biologer som forskar om mänskliga samhällen. Humanvetenskaplig disciplinutbildning måste alltid kombineras med studier i relevanta delar av biologin och detta måste därför börja redan på grundutbildningsnivå (jfr Barkow 2006: 33f). Kognitionsforskning kan utgöra en bra utgångspunkt.

Referenser

ALFORD, JOHN R. & HIBBING, JOHN R., 2004. ”The Origin of Politics: An Evolutionary Theory of Political Behavior”, *Perspectives on Politics* 2, s 707–723.

ALFORD, JOHN R. & HIBBING, JOHN R., 2008. ”The New Empirical Biopolitics”, *Annual Review of Political Science* 11, s 183–203.

ARIEU, ANDRÉ, 2003. ”Ernst Mayr’s ’ultimate/proximate’ distinction reconsidered and reconstructed”, *Biology and Philosophy* 18, s 553–565.

BARABÁSI, ALBERT-LÁSZLÓ, 2003. *Linked: How Everything Is Connected to Everything Else and What It Means for Business, Science, and Everyday Life*. New York: A Plume Book.

- BARKOW, JEROME H. (red), 2006. *Missing the Revolution: Darwinism for Social Scientists*. Oxford: Oxford University Press.
- BEARMAN, PETER, 2008. "Exploring Genetics and Social Structure", *American Journal of Sociology* 114 suppl., s v-x.
- BLANK, ROBERT H., 2007. "Policy Implications of the New Neuroscience", *Cambridge Quarterly of Healthcare Ethics* 16, s 169-180.
- BLANK, ROBERT H. & HINES JR, SAMUEL M., 2001. *Biology and Political Science*. London: Routledge.
- BOEHM, CHRISTOPHER, 1999. *Hierarchy in the Forest: The Evolution of Egalitarian Behavior*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- BOYD, ROBERT & PETER J. RICHERSON, 2005. *The Origin and Evolution of Cultures*. Oxford: Oxford University Press.
- CAMERER, COLIN F., 2008. "The Potential of Neuroeconomics", *Economics and Philosophy* 24, s 369-379.
- CAMERER, COLIN F., LOEWENSTEIN, GEORGE & PRELEC, DRAZEN, 2005. "Neuroeconomics: How Neuroscience Can Inform Economics", *Journal of Economic Literature* XLIII, s 9-64.
- CAPORAEL, LINNDA R., 2001. "Parts and Wholes: The Evolutionary Importance of Groups, s 241-258 i Sedikides, Constantine & Brewer, Marilyn B. (red), *Individual Self, Relational Self, Collective Self*. Philadelphia, PA: Psychology Press.
- CAPORAEL, LINNDA R. & BREWER, MARILYNN B., 2000. "Metatheories, Evolution, and Psychology: Once More with Feeling", *Psychological Inquiry* 11, s 23-26.
- CASTORIADIS, CORNELIUS, 1975. *The Imaginary Institution of Society* [L'institution imaginaire de la société]. Cambridge: Polity Press 1987.
- CORNING, PETER A., 2005. *Holistic Darwinism: Synergy, Cybernetics, and the Bioeconomics of Evolution*. Chicago: The University of Chicago Press.
- DAHL, ROBERT A., 2006. *On Political Equality*. New Haven: Yale University Press.
- DUNBAR, ROBIN I. M., 2003. "The Social Brain: Mind, Language, and Society in Evolutionary Perspective", *Annual Review of Anthropology* 32, s 163-181.
- DUNBAR, ROBIN I. M., 2007. "Evolution and the social sciences", *History of the Human Sciences* 20, s 29-50.
- EDWARDS, JASON, 2003. "Evolutionary psychology and politics", *Economy and Society* 32, s 280-298.

- FARMER, DAVID JOHAN, 2007. "Neuro-Gov: Neuroscience as Catalyst", *Annals of the New York Academy of Sciences* 1118, s 74–89.
- FREESE, JEREMY, 2008. "Genetics and the Social Science Explanation of Individual Outcomes", *American Journal of Sociology* 114, Suppl., s 1–35.
- GINTIS, HERBERT, BOWLES, SAMUEL, BOYD, ROBERT & FEHR, ERNST (red), 2005. *Moral Sentiments and Material Interests: The Foundations of Cooperation in Economic Life*. London: The MIT Press.
- GOODIN, ROBERT E. (red), 1996. *The Theory of Institutional Design*. Cambridge: Cambridge University Press.
- GUNNELL, JOHN G., 2007. "Are We Losing Our Minds? Cognitive Science and the Study of Politics", *Political Theory* 35, s 704–731.
- HAMMERSTEIN, PETER (red), 2003. *Genetic and Cultural Evolution of Cooperation*. Cambridge, MA: The MIT Press.
- HENRICH, JOSEPH, BOYD, ROBERT, BOWLES, SAMUEL, CAMERER, COLIN F., FEHR, ERNST & GINTIS, HERBERT (red), 2004. *Foundations of Human Sociality: Economic Experiments and Ethnographic Evidence from Fifteen Small-Scale Societies*. Oxford: Oxford University Press.
- HENRICH, NATALIE & HENRICH, JOSEPH, 2007. *Why Humans Cooperate: A Cultural and Evolutionary Explanation*. Oxford: Oxford University Press.
- HIBBING, JOHN R. & ALFORD, JOHN R., 2004. "Accepting Authoritative Decisions: Humans as Wary Cooperators", *American Journal of Political Science* 48, s 62–76.
- HIBBING, JOHN R. & SMITH, KEVIN B., 2007. "The Biology of Political Behavior: An Introduction", *The Annals of the American Academy of Political and Social Sciences* 614, s 6–14.
- JOHNSON, ALLEN W. & EARLE, TIMOTHY, 2000. *The Evolution of Human Societies: From Foraging Group to Agrarian State*. Stanford, Cal: Stanford University Press.
- KAGAN, JEROME, 1998. *Three Seductive Ideas*. Cambridge, Mass: Harvard University Press.
- LAKOFF, GEORGE & JOHNSON, MARK, 1999. *Philosophy in the Flesh: The Embodied Mind and Its Challenge to Western Thought*. New York: Basic Books.
- LALAND, KEVIN N. & BROWN, GILLIAN R., 2006. "Niche Construction, Human Behavior and the Adaptive-Lag Hypothesis", *Evolutionary Anthropology* 15, s 95–104.
- LEATHERMAN, THOMAS & GOODMAN, ALAN, 2005. "Context and Complexity in Human Biological Research", s 179–195 i McKinnon, Susan & Silverman, Sydel (red), *Complexities: Beyond Nature & Nurture*. Chicago: The University of Chicago Press.

- LEVINS, RICHARD & LEWONTIN, RICHARD, 1998. Foreword, s. xi–xv i Goodman, Alan H. & Leatherman, Thomas L. (red), *Building a New Biocultural Synthesis: Political-Economic Perspectives on Human Biology*. Ann Arbor: The University of Michigan Press.
- LUNDQUIST, LENNART, 2007. *Att hantera humanvetenskapens tudelning*. Malmö: Liber.
- MACKINNON, KATHERINE C. & FUENTES, AGUSTIN, 2005. "Reassessing Male Aggression and Dominance: The Evidence from Primatology", s 84–105 i McKinnon, Susan & Silverman, Sydel (red), *Complexities: Beyond Nature & Nurture*. Chicago: The University of Chicago Press.
- MASTERS, ROGER D., 1989. *The Nature of Politics*. New Haven: Yale University Press.
- MAYR, ERNST, 1961. "Cause and Effect in Biology", *Science* 134, Nr. 3489, s 1501–1506.
- MCDERMOTT, ROSE, 2009. "Mutual Interests: The Case for Increasing Dialogue between Political Science and Neuroscience", *Political Research Quarterly* 62, s 571–583.
- MCKINNON, SUSAN, 2005. "On Kinship and Marriage: A Critique of the Genetic and Gender Calculus of Evolutionary Psychology", s 106–131 i McKinnon, Susan & Silverman, Sydel (red), *Complexities: Beyond Nature & Nurture*. Chicago: The University of Chicago Press.
- MCKINNON, SUSAN & SILVERMAN, SYDEL (red), 2005. *Complexities: Beyond Nature & Nurture*. Chicago: The University of Chicago Press.
- NORTH, DOUGLASS C., 2005. *Understanding the Process of Economic Change*. Princeton NJ: Princeton University Press.
- ODLING-SMEE, F. JOHN, LALAND, KEVIN N. & FELDMAN, MARCUS W., 2003. *Niche Construction: The Neglected Process in Evolution*. Princeton, NJ: Princeton University Press.
- ORBELL, JOHN, MORIKAWA, TOMONORI, HARTWIG, JASON, HANLEY, JAMES & ALLEN, NICHOLAS, 2004. "'Machiavellian' Intelligence as a Basis for the Evolution of Cooperative Dispositions", *American Political Science Review* 98, s 1–15.
- ORNSTEIN, ROBERT & EHRLICH, PAUL, 1990. *New World New Mind: Moving Toward Conscious Evolution*. Cambridge, MA: Malor Books 2000.
- PLOTKIN, HENRY, 2002. *The Imagined World Made Real: Towards a Natural Science of Culture*. London: Penguin Books.
- RICHERSON, PETER J & BOYD, ROBERT, 2005. *Not by Genes Alone: How Culture Transformed Human Evolution*. Chicago: The University of Chicago Press.

- SCHAIK, CAREL P. & KAPPELER, PETER M., 2006. "Cooperation in primates and humans: closing the gap", s 3–21 i Kappeler, Peter M. (red), *Cooperation in Primates and Humans: Mechanisms and Evolution*. Berlin: Springer.
- SCHUBERT, GLENDON A., 1989. *Evolutionary Politics*. Carbondale, Ill: Southern Illinois University Press.
- SCHULTZ, EMILY, 2009. "Resolving the Anti-Antievolutionism Dilemma: A Brief for Relational Evolutionary Thinking in Anthropology", *American Anthropologist* 111, s 224–237.
- SEGERSTRÅLE, ULLICA, 2006. "Evolutionary Explanation: Between Science and Values", s 121–147 i Barkow, Jerome H. (red), *Missing the Revolution: Darwinism for Social Scientists*. Oxford: Oxford University Press.
- SHERRATT, ANDREW, 2000. "Envisioning global change: A long-term perspective", s 115–132 i Denemark, Robert A., Friedman, Jonathan, Gills, Barry K. & Modelski, George (red), *World System History: The social science of long-term change*. London: Routledge.
- SOMIT, ALBERT & PETERSON, STEVEN A., 2003a. "From Human Nature to Public Policy: Evolutionary Theory Challenges the 'Standard Model'", s 3–18 i Somit, Albert & Peterson, Steven A. (red), *Human Nature and Public Policy: An Evolutionary Approach*. New York: Palgrave Macmillan.
- SOMIT, ALBERT & PETERSON, STEVEN A., (red), 2003. *Human Nature and Public Policy: An Evolutionary Approach*. New York: Palgrave Macmillan.
- STIVERS, CAMILLA, 2008. *Governance in Dark Times: Practical Philosophy for Public Service*. Washington, DC: Georgetown University Press.
- TINGLEY, DUSTIN, 2006. "Neurological imaging as evidence in political science: a review, critique, and guiding assessment", *Social Science Information* 45, s 5–33.
- TURNER, JONATHAN H., 2002. *Face to Face: Toward a Sociological Theory of Interpersonal Behavior*. Stanford, Cal: Stanford University Press.
- UDRY, J. RICHARD 1995. "Sociology and Biology: What Biology Do Sociologists Need to Know?", *Social Forces* 73, s 1267–1278.
- VAN DEN BERGHE, PIERRE L., 1990. "Why Most Sociologists Don't (and Won't) Think Evolutionary", *Sociological Forum* 5, s 173–185.
- WILSON, EDWARD O., 1998. *Consilience: The Unity of Knowledge*. London: Abacus 1999.